

URTX

VALERI SERRA I BOLDÚ I LA COMUNITAT CALASSÀNCIA

Ramon Miró Baldrich

VALERI SERRA I BOLDÚ I LA COMUNITAT CALASSÀNCIA

Abstract

Valeri Serra estudió en los escolapios de Balaguer y de Barcelona, tuvo como mentor principal el padre Salvador Riba y, en Barcelona, cuando continuó con los estudios de comercio, entró como académico de número en la Academia Calasancia y fue haciendo colaboraciones entre los años 1896 y 1899, compaginando estas colaboraciones y una cierta participación en la estructura de la revista con su colaboración en *Lo Teatro Regional*. El mayor esfuerzo que le supuso montar la hoja literaria del jueves de *La Voz de la Patria* y, acto seguido, ser el redactor principal de *La Creu del Montseny*, junto a Verdaguer, hizo que abandonara del todo las colaboraciones en *La Academia Calasancia*. Seguimos la relación personal de Serra con los escolapios y, especialmente, sus colaboraciones en la revista escolapia *La Academia Calasancia*. En paralelo con *Lo Teatro Regional*, fue haciendo ya alguna “Crónica urgelesa” (Ivars, Térmens y Poal), precedente de sus estudios de folclore.

*Valeri Serra studied with the Piarists in Balaguer and in Barcelona, his leading mentor was father Salvador Riba. Then, in Barcelona, when he continued with studies of commerce, he entered as a fellow of the Acadèmia Calassància and collaborated with it between 1896 and 1899, while combining these and a certain participation in the structure of the magazine with his collaboration a *Lo Teatro Regional*. The major effort of setting up the Thursday literary leaflet, *La Voz de la Patria* and then, becoming the lead writer of *La Creu del Montseny* beside Verdaguer, led him to abandon all his collaborations with *La Academia Calasancia*. We follow Serra's personal relation with the Piarists and, especially, his collaborations in the Piarist magazine *La Academia Calasancia*. In parallel with *Lo Teatro Regional*, he wrote some “Crónica urgelesa” (Ivars, Térmens and Poal), based on his studies of folklore.*

Paraules clau

Valeri Serra i Boldú, Salvador Riba, escolapis, Col·legi Calassanci, *La Academia Calasancia*, *Lo Teatro Regional*, Jacint Verdaguer, Francisco Díaz Plaza, teatre català, Josep Ximeno Planas, Antoni Ferrer i Codina, vodevil, Jocs Florals, Ivars, Térmens, Poal.

Entrada

Abans de marxar a estudiar a Barcelona, Valeri Serra féu els estudis secundaris a Balaguer, als escolapis. Sabem que els estudis a Balaguer duraren quatre anys. Allí el pare Salvador Riba fou un dels seus professors; fou per insistència seva que els seus pares el van fer anar a Barcelona, a estudiar comerç en una escola dels mateixos pares escolapis, el Col·legi Calassanci, recent creat.

Poques dades directes tenim de la vida del jove Valeri Serra, puix que pocs documents seus n'han quedat d'aquells anys. Per exemple, sabem que el rectorat de la Universitat de Barcelona li expedí el títol de Batxillerat en data de cinc de gener de 1893, però no ens consta que s'hagi conservat el títol. És més, és molt probable que l'hagués extraïat el propi Valeri Serra, puix que el que sí que s'ha conservat és un document datat el vint-i-set de febrer de 1932 en què ho fa constar el catedràtic i secretari general de la Universitat de Barcelona, Mariano Soria y Escudero, amb el vist-i-plau del rector, Serra Hünter. Probablement, necessità fer constar aquest títol per algun assumpte burocràtic i hagué de demanar en aquesta data, i quan ell ja tenia cinquanta-set anys d'edat —segons consta al document—, aquest certificat.

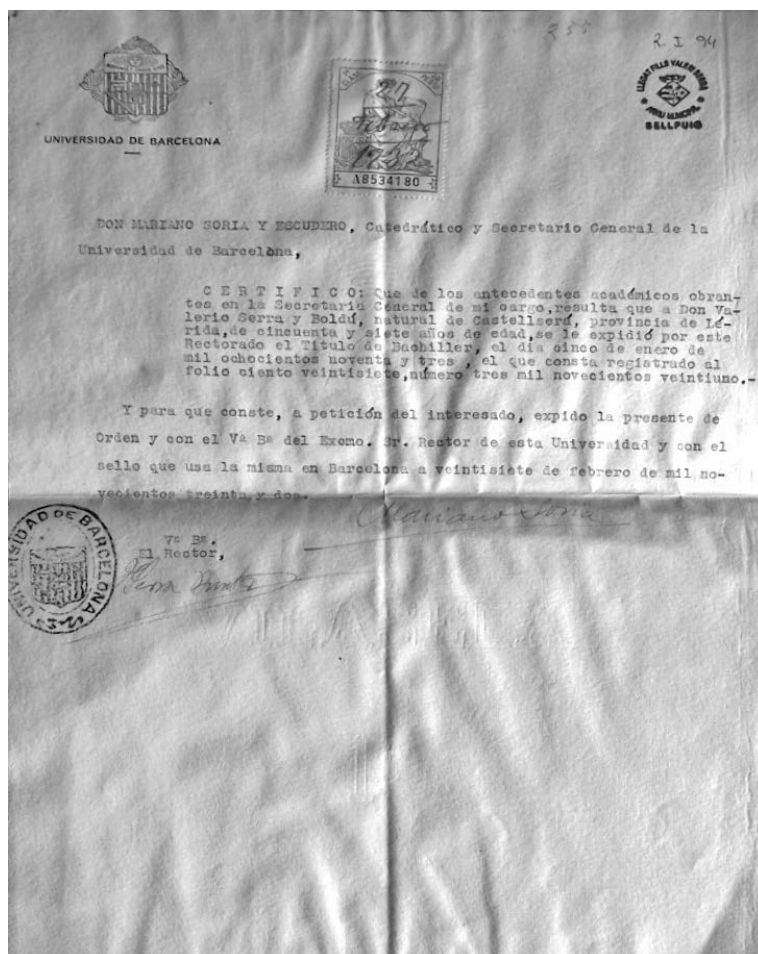
Aquell mateix any 1893, per no perdre el sobrant d'alumnes vigilats que volien anar a Sant Antoni, es va crear a Barcelona el Col·legi Calassanci, a l'antiga casa senyorial dels comtes de Solterra. El pare Calassanz

Bau n'explica al detall la formació i la comunitat fundadora:

“Hízose, como hemos dicho, para no perder el sobrante de alumnos vigilados que querían afluir a San Antón y ayudar así al venerable tronco a sostener el costoso retoño de Sarriá. Buscóse, pues, en 1893 local adecuado y se tomó en arriendo el núm. 28 de la calle Ancha, estrecha calleja hoy día de la zona portuaria barcelonesa, pero que antaño era de lo más selecto y llegó a competir con la calle de Moncada. Fué una verdadera suerte dar con una antigua Casa-Señorial como la de los condes de Solterra. No es improbable fuera la que en tiempos de nuestro Santo [Josep de Calassanz] servía de palacio a los virreyes de Cataluña. La magnitud del severo zaguán con su amplia y saliente escalinata, lo espacioso de los salones, lo acogedor de todas sus dependencias, hicieron fácil y grata su adaptación a colegio. Desde el primer momento rebosó de niños, a quienes se suministró la primera enseñanza y las asignaturas de comercio libre, sin ahondar en bachilleratos ni pensar en mediopensionistas e internos.

Los Padres Manuel Solé, Salvador Martí y Francisco Nicolau con los Hermanos Miguel Reguant y Andrés Camats fueron la comunidad fundadora, a cuyo frente estuvo el Director P. Salvador Riba. Seis años llevaba la casa de dependencia de San Antón, cuando en 1899 se le concedió la autonomía y el P. Riba pasó a Vice-Rector. El año siguiente fué nombrado Rector y desempeñó el cargo por veinticinco años continuos”.¹

¹ Calasanz BAU, P. Esc. (amb material recollit pel Pare Josep Poch) (1951), *Historia de las Escuelas Pías en Cataluña*, Barcelona, p. 431-432

Certificació del títol de batxillerat, per la Universitat de Barcelona.

Arxiu Municipal de Bellpuig, Llegat dels Fills de Valeri Serra.

El pare Riba,² doncs, que havia exercit de mestre als escolapis de Balaguer entre 1886 i 1893, el mateix any 1893 es traslladà ja a Barcelona per fer de director del nou col·legi Calassanci, al carrer Ample. I Valeri Serra hi anà a estudiar ja des d'aquell mateix any 1893.

Vivia a dispesa en una pensió durant el curs escolar i passava els estius a Linyola, on ajudava els pares i feia algunes excursions pels pobles de l'entorn, que reflectirà en algunes cròniques periodístiques.

Complementà els estudis de comerç del col·legi Calassanci amb estudis a l'Escola Superior de Comerç, instal·lada, en aquells anys, al carrer Tallers. Dues dades indirectes ens permeten mantenir aquesta afirmació amb un cert fonament.

La primera prové de l'àmbit de la ficció creada per ell mateix. Al text de *L'endolada* (*Records d'estudiant*), que guanyà un premi als Jocs Florals de Lleida de l'any 1911 i fou publicada posteriorment al magazín mensual *D'ací i d'allà*,³ presenta un estudiant foraster que viu a pensió a Barcelona i estudia a l'Escola Superior de Comerç, al carrer Tallers.⁴

La segona és que, als anys de relació amb Verdaguer, cap a l'entorn de 1900, diu haver-li demanat un exemplar del poema *L'Atlàntida* per a un professor seu, el catedràtic Francisco Díaz Plaza; d'aquest catedràtic n'hem pogut aclarir que, al curs 1896-1897 era catedràtic numerari a l'Escola Superior de Comerç de Barcelona, i que hi impartia el primer i el segon curs de Llengua italiana, en dies alterns de dilluns a dissabte, de dos quarts de nou a deu del matí;⁵ el 1904 és nomenat vicepresident del "Centro Castellano";⁶ i era membre actiu del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Barcelona, d'on, el 1901, era diputat i, el 1905, en fou elegit degà.⁷

Inicis al periodisme

Si els primers anys anava fent d'estudiant, aviat se sentí més segur en els seus coneixements i començà a col·laborar en alguna revista de Barcelona.

D'aquesta etapa de vida a Barcelona, coneixem les seves col·laboracions a *Lo Teatro Regional*, a *La Academia Calasancia* i, a més d'encarregar-se durant poc més de mig any del full literari que apareixia cada

² Salvador Riba i Soler (Igualada, Anoia, 28.11.1861-Alella, Maresme, 18.02.1933), pare escolapi des de 1876.

³ *D'ací i d'allà*, núm. 56 (agost de 1922), p. 577-589. L'estudiant es diu Albert, però la història narrada ben bé podria reflectir una experiència personal o d'algun company seu d'estudis.

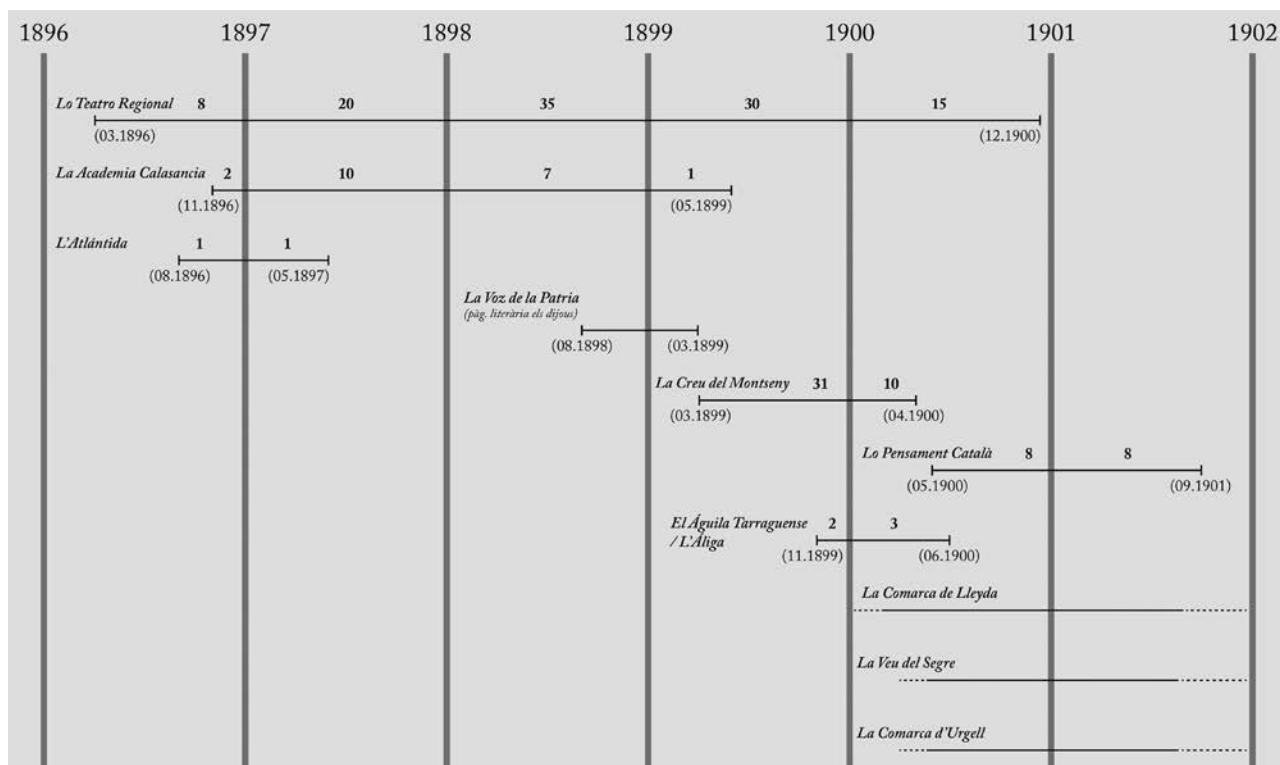
⁴ Diu: "Quan l'Escola Superior de Comerç estava instal·lada al carrer dels Tallers, quasi davant per davant hi era establerta una lleteria acreditada.

L'Escola s'obria a les vuit i anava engolint estudiants; semblaven pocs, perquè no es veien reunits fins a un quart de deu, a la sortida de la primera classe" p. 577. Més endavant precisa que després l'Escola es traslladà al carrer Balmes. Precisa també "per a més coincidències" que l'estudiant anava als estius al poble dels pares, des d'on seguia algunes festes Majors dels pobles veïns. I encara que després d'un altre curs "Anà a vacances, tornà a ciutat i es llençà de ple a la vida periodística, amb lo qual tenia el temps molt ocupat." p. 588.

⁵ *La Vanguardia*, 26.09.1896, p. 2.

⁶ *La Vanguardia*, 16.01.1904, p. 3.

⁷ *La Vanguardia*, 16.01.1901, p. 2 i 20.02.1905, p. 2. Per via del mateix Valeri Serra, sabem que ja portava una colla d'anys a Catalunya, que havia fet algun estudi sobre la literatura catalana i que escrigué un poema llarg, "A España", del qual Serra en féu la ressenya.

dijous dins el periòdic *La Voz de la Patria*,⁸ a les tres revistes que creixeren a l'entorn de Jacint Verdaguer, i amb les quals tingué una relació ben diferent (*L'Atlàntida*, *La Creu del Montseny* i *Lo Pensament Català*), en consonància amb la que hi tingué el poeta.

En ordre cronològic, trobem que s'inicià al periodisme amb *Lo Teatro Regional*, i l'ocasió fou, justament, la coneixença personal que féu de mossèn Jacint Verdaguer. Verdaguer comprava cada matí el diari a un quiosc, i el quiosquer ho explicà al noi estudiant Valeri Serra, en saber l'admiració que tenia per l'obra literària del poeta. Serra aprofità un dia de vaga a l'estudi —diu— per esperar al quiosc que passés a recollir la premsa mossèn Cinto. Just aquell dia no passava, i, sabent el quiosquer on vivia el poeta, ell s'oferí a portar-li el diari. Això passava a sortida d'hivern del curs 1895-1896.⁹ I al març de 1896 trobem la primera col·laboració a *Lo Teatro Regional*, que és el poema dedicat a mossèn Cinto.

A l'agost d'aquell mateix any trobem la seva primera col·laboració a *L'Atlàntida*. Diu que ha visitat els diaris locals de Lleida en nom de *L'Atlàntida* i que va rebre una bona aco-

llida, especialment per part de Romà Sol, director del diari *El Pallaresa*.

I al novembre d'aquest mateix any 1896 inicia la col·laboració a *La Academia Calasancia*.

Durant aquell any, tindrà vuit col·laboracions a *Lo Teatro Regional*, dues a *La Academia Calasancia* i una sola a *L'Atlàntida*.

Al quadre global de col·laboracions podem fer-nos una idea de les coincidències i de la intensitat d'aquestes, quan les hem pogut precisar. Assenyallem en segment el període de col·laboracions de Valeri Serra a cada publicació i, a cada fragment del segment corresponent dins la columna de l'any, el nombre de col·laboracions fetes a la revista en aquell període.

Hi hem volgut afegir les revistes de la zona lleidatana (Lleida, Tàrrrega i Mollerussa) a on va també publicant, però fora del cas de Tàrrrega, la impossibilitat de consulta de col·leccions senceres de les altres revistes fa que no precisem ni inici ni final de col·laboració, ni —molt menys— el nombre d'aquestes col·laboracions. Sí que ens consta que n'hi hagué i alguna en tenim de recollida.

Quadre general de primeres col·laboracions de Valeri Serra a revistes.

Gràfic: Ramon Miró.

⁸ En el període comprès entre agost de 1898 i març de 1899. Les col·laboracions a *La Creu del Montseny* han estat també recollides al treball de Francesc Foguet, «Col·laboracions de Valeri Serra i Boldú a *La Creu del Montseny* (1899-1900)», *Barret Picat* (març 2002), p. 24.

⁹ Valeri SERRA i BOLDÚ (1915), *Mossen Jacinto Verdaguer. Recorts dels set anys darrers de sa vida, seguits de una impressió sobre la causa dels seus infortunis*. Bellpuig, p. 13-15.

Col·laboracions a *La Academia Calasancia*

Hem pogut computar un total de vint col·laboracions a *La Academia Calasancia*, reparatides entre els anys 1896 i 1899: dues en el 1896, deu el 1897, set el 1898 i una el 1899. Aquestes col·laboracions van en paral·lel amb les que manté a *Lo Teatro Regional*, però en nombre decreixent en relació a aquestes altres, que es mantenen mentre estudia a Barcelona.

Vam fer el seguiment de les col·laboracions a *Lo Teatro Regional* en fer l'estudi de la seva poesia juvenil, puix que fou la revista on publicà els seus poemes.¹⁰ Tot i això, ja vèiem en aquell estudi que la relació amb Jacint Verdaguer i l'interès del poeta per la cultura popular i els usos i costums de l'Urgell, en la relació amical amb Serra, l'anà encarant a veure que era aquest l'àmbit més valorat a ciutat i a reorientar la seva activitat cap a la recollida de materials folklòrics i la seva publicació a mesura que anava abandonant l'àmbit de creació (tant en vers com en prosa), però mantenia l'àmbit de cronista i crític (especialment, crític teatral).

La col·laboració a *La Academia Calasancia* s'inicia al novembre de 1896. És molt probable que aquell curs 1896-1897 Serra anés a l'Escola Superior de Comerç i, per tant, que ja hagués conclòs els estudis als escolapis, puix que els membres de l'Acadèmia Calassància eren ex-alumnes (en general, amb carrera superior o universitària ja feta). Tot i així, no hem trobat l'admissió explícita de Valeri Serra a la institució.¹¹

Sí que consta, al número 111 (05.11.1896), que s'ha nomenat un consell de redacció per a la revista. No expliciten més, però just en aquest número és on comencen les col·laboracions de Valeri Serra a la revista. Pensem, doncs, que ja hi entrà i col·laborà al consell de redacció, els membres del qual no són explicitats.¹²

La primera col·laboració, l'article "Nota de color. El ciego de las coplas", és tan sols un

quadret de costums ben concretat en lloc i moment: era el dia d'Ànimes, al passatge Madoz, al retorn del Cementiri amb un amic (a Barcelona). Hi ha un nen cec, d'uns dotze anys, que toca la guitarra i canta cobles en castellà tot plorant la seva dissort i demanant caritat. Consisteix aquesta dissort en el desamor que li té la madrastra i l'enyorança que sent per la mare morta. Van a donar dos tombs per la plaça Reial i s'acomoden d'un nou amic una mica grogler, tot escoltant encara una última cobla del nen cec.

La segona, al cap d'un mes escàs, és de crítica teatral i, en certa manera, és una resposta a un article anterior, publicat al mateix número en què ell s'estrenava. Es tractava de l'article "Balance Teatral (Reconstrucción del teatro castellano. De Antonio Vico á Maria Guerrero. iOpera barata! El teatro catalan)" signat per Juan Burgada y Juliá. En aquest article, Burgada diu que el teatre Romea és aquell on es fa el teatre català, i en dóna una valoració bastant negativa: "Mermado de artistas de algún valor y sin repertorio nuevo que merezca la pena de mencionarse —al menos por lo que hasta la fecha hay anunciado— mal año para el popular teatro regional."¹³

L'article de Valeri Serra presenta l'encapçalament ja combatiu: "Consideraciones acerca la «Decadencia del teatro catalan». Al Sr. D. Juan Burgada Juliá".¹⁴ Veu que, a l'article anterior, Juan Burgada relacionava la falta de bons artistes al Romea amb la poca vàlua del nou repertori d'obres teatrals catalanes que anaven apareixent. Raona, llavors, que, si ens atenem a autors i obres ja aparegudes, n'hi ha una mostra prou ufanosa i variada, tant d'autors (Pitarra, Balaguer, Roure, Guimerà, Feliu i Codina, Baró, Arnau,...), com d'obres (i en cita una colla, d'aquests autors).

Hi ha, doncs, bons autors encara vius i amb prou capacitat. Per què no escriuen noves obres de més qualitat encara? I la seva resposta és: "por la falta de premio al mérito,

¹⁰ "La poesia juvenil de Valeri Serra i l'enllaç amb la poesia popular" a *Estudios de Lengua i Literatura Catalanes*, XLII. *Miscel·lània Giuseppe Tavani*, 1, Barcelona, 2001, p. 167-204.

¹¹ És força més tard que, en informar de la sessió pública de l'Acadèmia celebrada el trenta de gener de 1898, se'l menciona com a "académico de número". *La Academia Calasancia*, núm. 142 (17.02.1898), p. 218.

¹² Més endavant, al març de 1898, sí que hi ha una nota explícita que l'inclou al consell de redacció: "Notificó luego el nombramiento de los individuos que han de componer el cuerpo de Redacción de la Revista, que son cinco redactores, número que fija el Reglamento y otros varios como agregados. Resultaron nombrados el Presidente y los Sres. Trabal, Colomer, Francisco y Maymó, Parpal, Burgada, Elias, Serra y Boldú y Baró" *La Academia Calasancia*, núm. 143 (03.03.1898), p. 249. Seria considerat, doncs, agregat a redactor.

¹³ *La Academia Calasancia*, núm. 111 (05.11.1896), p. 17.

¹⁴ *La Academia Calasancia*, núm. 113 (03.12.1896), p. 79-83.

Col·laboracions de Valeri Serra a *La Academia Calasancia*. EPIES

LA ACADEMIA CALASANCIA				
Títol de l'article o col·laboració	Tipus	Any	Número i data	Pàgines
NOTA DE COLOR. EL CIEGO DE LAS COPLAS	Quadre de costums	6	111 (05.11.1896)	25-27
CONSIDERACIONES ACERCA LA "DECADENCIA DEL TEATRO CATALAN"	Crítica teatral	6	113 (03.12.1896)	79-83
TEATRO CATALAN	Crítica teatral	6	117 (04.02.1897)	206-211
EL OFICIAL DE GUARDIA (DE EDMUNDO AMICIS)	Traducció literària	6	118 (18.02.1897)	241-243
TEATRO CATALAN. TERRA BAIXA. LA MELPÓMENE. UN HOME DE SORT. LA FADA DEL ESTANY	Crítica teatral	6	119 (04.03.1897)	268-276
JUEGOS FLORALES	Crònica literària	6	124 (20.05.1897)	429-433
HOMENAJE A UN ESCRITOR. A VUELA PLUMA	Crítica teatral	6	125 (03.06.1897)	451-456
UNA CURIOSIDAD SATISFECHA	Crònica ciutadana	6	127 (08.07.1897)	532-535
DEL ARTE DE CASA	Crònica teatral	7	137 (02.12.1897)	66-68
LO BON GUARDA. A mon estimat Josep Ximeno Planas	Poema	7	137 (02.12.1897)	69-70
EL TEATRO PRINCIPAL.RAPIDA	Crítica literària	7	137 (02.12.1897)	77-79
FELIU Y CODINA Y SU LABOR LITERARIA (APUNTES PARA UN ESTUDIO)	Crítica literària	7	138 (16.12.1897)	106-109
LA VERGE DE L'HORTA (CRÓNICA URGELESA) I	Quadre de costums	7	140 (20.01.1898)	169-172
LA FIESTA DE «TERMENS» (CRÓNICA URGELESA) II	Quadre de costums	7	141 (03.02.1898)	195-198
iiALBRICIAS!!	Notícia literària	7	143 (03.03.1898)	264-267
LLUHERNAS. POESÍAS INÉDITAS DE MANUEL MARINEL-LO	Crítica literària	7	144 (17.03.1898)	385-388
DE MI CARTERA. JUEGOS FLORALES. A ESPAÑA	Crònica literària	7	148 (19.05.1898)	434-439
MARÍA-JESÚS. CUENTO	Conte	7	152 (21.07.1898)	548-552
DE BUENOS AIRES	Crònica literària	8	160 (17.11.1898)	54-55
CRÓNICA URGELESA. POAL	Quadre de costums	8	171 (04.05.1899)	417-421

L'ATLANTIDA				
Títol de l'article o col·laboració	Tipus	Any	Número i data	Pàgines
Crònica lleydatana	Crònica	1	7 (15.08.1896)	14
Coses de Deu. Alborada	Poema	1	24 (01.05.1897)	10

LA CREU DEL MONTSENY				
Títol de l'article o col·laboració	Tipus	Any	Número i data	Pàgines
Primaveral	Prosa literària	1	1 (19.03.1899)	7
L'Orfeo Català	Crònica	1	2 (26.03.1899)	16
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	3 (02.04.1899)	28
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	4 (09.04.1899)	43
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	5 (16.04.1899)	57-58
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	6 (23.04.1899)	67
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	8 (23.04.1899)	93
Los Jocs Florals	Crònica	1	9 (14.05.1899)	101-102
Costums que's perden (Lo joch del totxo)	Folklore	1	13 (11.06.1899)	152-153
Les cansons de ronda	Folklore	1	14 (18.06.1899)	160
Notes bibliogràfiques	Crítica	1	15 (22.06.1899)	177
Les cansons de ronda (cont.)	Folklore	1	16 (02.07.1899)	186-187
Eurico Panzacchi. "Sor Hroswita"	Traducció	1	17 (09.07.1899)	193-194
Les cansons de ronda (acabament)	Folklore	1	17 (09.07.1899)	199-200
Eurico Panzacchi. "Sor Hroswita" (cont.)	Traducció	1	18 (16.07.1899)	211
Íntima	Prosa literària	1	18 (16.07.1899)	213
A propòsit del Cardenal Vives. Una conversa ab un seu professor	Entrevista	1	19 (23.07.1899)	222-223

LA CREU DEL MONTSENY

Títol de l'article o col·laboració	Tipus	Any	Número i data	Pàgines
Spes, última dea	Poema	1	20 (30.07.1899)	232
Estihuenca. San Salvador de Os	Quadre de costums	1	21 (06.08.1899)	248
Carta oberta	Carta-petició	1	23 (20.08.1899)	270
L'ànima de la Creuhada	Crònica	1	25 (10.09.1899)	296-297
De Folklore	Folklore	1	27 (24.09.1899)	323-324
iBarcelona está d'enhorabona!	Nota de benvinguda	1	28 (01.10.1899)	332
Eurico Panzacchi. "Sor Hrosiwita" (acabament)	Traducció	1	30 (15.10.1899)	355-357
"La Creu del Montseny" en la premsa barcelonina	Discurs	1	31 (23.10.1899)	371-372
La Mare de Deu de les Sogues	Narració històrica	1	32 (29.10.1899)	378-380
La Mare de Deu de les Sogues (cont.)	Narració històrica	1	33 (05.11.1899)	398
La Mare de Deu de les Sogues (cont.)	Narració històrica	1	34 (12.11.1899)	404-405
La Mare de Deu de les Sogues (acabament)	Narració històrica	1	35 (19.11.1899)	419-420
El dolor y sa bellesa (de Maria d'Aragona) trad. de l'italià	Traducció	1	37 (03.12.1899)	437-438
¿Qui es el Venerable Escoto? (perfils biogràfics)	Assaig	1	38 (08.12.1899)	452-454
Canigó	Crítica	2	42 (07.01.1900)	3
Impresió. En la mort de una amiga	Carta	2	43 (14.01.1900)	
Secció d'Estètica. Quatre paraules sobre la bellesa	Assaig	2	45 (28.01.1900)	42-43
Charles Baudelaire."Els projectes"	Traducció	2	48 (18.02.1900)	74
Rápida	Crítica	2	49 (25.02.1900)	82-83
Secció d'Estètica. Lo plaher de la Bellesa segons l'Angelich Mestre	Assaig	2	50 (04.03.1900)	92-93
Les vetlles de Torquat Tasso	Crítica i traducció	2	51 (11.03.1900)	109-110
Pa de Sant Antoni	Crònica	2	53 (25-03.1900)	139
La Setmana Santa al Urgell	Folklore	2	56 (Dijous Sant 1900)	171-172
Les fades del estany de Ibars. Símbol del ahir y avuy de Urgell	Folklore	2	58 (29.04.1900)	191

LO PENSAMENT CATALÀ

Títol de l'article o col·laboració	Tipus	Any	Número i data	Pàgines
Mignon (Apuntacions per l'estudi d'una idealitat)	Assaig	1	1 (06.05.1900)	.9-10
Los Jochs Florals d'enguany	Crònica	1	2 (13.05.1900)	14-15
Les flors en relació ab los sentiments de l'ànima (Traducció extractada d'un treball de Concettina Mosca)	Traducció	1	7 (17.06.1900)	56-57
Corrandes (Recollides al Urgell per VALERI SERRA BOLDÚ)	Folklore	1	8 (24.06.1900)	67
Lo jardí de la vida (Al meu estimat amich y company de Redacció Norbert Font y Sagué ab motiu de sa primera Missa)	Prosa literària	1	9 (01.07.1900)	73
Bibliografia. Fulles seques - Poesies valencianes de D. Joseph Bodría	Crítica	1	12 (22.07.1900)	
Excursió a la Salut de Sant Feliu de Llobregat (realisada per la Redacció d'aquest Setmanari en obsequi al estimat company Mossen Norbert Font y Sagué ab motiu de sa Missa nova)	Crònica	1	14 (05.08.1900)	111-113
L'arros de Sant Esteve	Folklore	1	35 (30.12.1900)	285-286
Les cançons populars en la oració	Folklore	1	39 (27.01.1901)	324-325
Les cançons populars en la oració. II	Folklore	1	41 (10.02.1901)	341-342
Les cançons populars en la oració. III	Folklore	1	47 (24.03.1901)	395-395
Les cançons populars en la oració. IV	Folklore	1	52 (28.04.1901)	432-433
Cançons de pandero	Folklore	2	5 (02.06.1901)	36-37
Les cançons populars en la oració. V	Folklore	2	9 (30.06.1901)	68-70
Les cançons populars en la oració. VI	Folklore	2	13 (28.07.1901)	100-101
Les cançons populars en la oració. VII y darrer	Folklore	2	21 (22.09.1901)	164-165

digámoslo así, porque el que administra y es el encargado y *monopoliza* el Teatro Catalán *no sabe distinguir, y si sabe no quiere.*" (p. 80)

Exposa, acte seguit, l'escàndol destapat a *El Teatro Regional* pel redactor Josep Ximeno Planas, que havia demostrat que la comèdia *La Suripanta*, estrenada al Romea com a original d'Antoni Ferrer i Codina, no era altra cosa que una versió del vodevil francès *Les vacances du mariage* (de Mr. Albin Valabregue). Tot i les evidències, Ferrer i Codina l'ha portat a judici i ha guanyat.

I la direcció del teatre Romea —diu— prefeix seguir donant obres de Ferrer i Codina (plagis d'obres franceses) abans que donar obres d'autors de més talent, com Josep Feliu i Codina, que n'hi té una de lliurada, no la hi estrenen, i ha d'anar a estrenar obres en castellà pel *Teatro Español* (o *Teatro Castellano*). I igual passa amb els bons actors catalans (com Enric Borràs), que ara troben més seguretat en el teatre espanyol, però tornarien al català si millorés la situació.

Conclou que cal un amant de l'art i no un mal explotador a la direcció del Romea perquè hi tornin les bones obres i els bons actors. I demana al senyor Burgada, que fa de crític teatral també en altres publicacions, que se'n faci ressò i ajudarà a aquest millorament.

El tercer article continua el tema: "Teatro Catalán".¹⁵ En ell dóna ja noves de la bona marxa que encara el teatre català amb la recent creada *Associació d'autors dramàtics y compositors catalans*, que tindran cura de les obres literàries que s'hagin de representar i també de la creació d'un Conservatori de declamació catalana. Veu també fructífera l'acció de diferents societats re-creatives, especialment La Melpómene, en aquesta recuperació.

I reprèn l'atac contra Ferrer i Codina (ara per un plagi d'un romanç moresc castellà, denunciat a Tarragona), així com contra la direcció del Romea, que segueix apostant per les obres d'aquest plagiari. Acaba recordant la victòria moral de Ximeno sobre Ferrer.

Al número següent publica una traducció de l'italià ("El oficial de guardia", d'Edmond d'Amicis).¹⁶

I al proper torna al tema: "Teatro Catalán. Terra Baixa. -La Melpómene. -Un home de sort. -La fada del Estany".¹⁷ No és l'últim article que dedicarà al teatre, però sí que és l'últim amb aquest encapçalament genèric de "Teatro Catalán".

Celebra l'estrena, el passat mes de febrer, de *Terra Baixa*, d'Àngel Guimerà a la Granada Graciense i anuncia que a l'estiu la representarà la companyia de María Guerrero, però en castellà. Lloa les activitats de La Melpómene, especialment la funció inaugural i el concurs de teatre català.

Al Romea s'ha estrenat una nova obra de Ferrer i Codina, però ell no l'ha vista i només en parla pel que en diu la premsa (que critica negativament l'obra). Ell el veu sols com un plagiari i adaptador a Catalunya del vodevil francès en detriment de l'autèntica comèdia catalana (i dóna com a bona mostra d'aquesta els sainets d'Emili Vilanova).

Informa, també, que el passat catorze de febrer s'estrenà a Sitges, al teatre del Prado Saburense, l'òpera catalana *La fada*, amb lletra de Jaume Massó i Torrents, i música del mestre Enric Morera ("nuestro Wagner —como le llama un amigo—"). Declara ser llec en qüestió de música, i exposa després l'argument de la llegenda pirinenca tot copiant fragments de l'obra (en català, és clar).¹⁸

Als dos mesos llargs, el següent article és una crònica del certamen d'aquell any "Juegos Florales",¹⁹ celebrats el dos de maig. Fa una mica d'història de la festa, recorda llargs fragments del discurs que féu el president de l'any anterior, Narcís Oller (que explicava com, la primera vegada que els presencià, sentí la necessitat d'escriure en català per expressar els veritables sentiments); fa, després, la crònica detallada de la festa, signada, al final, en data de l'endemà, tres de maig.

Al número següent de la revista publica una altra crònica: "Homenaje á un escri-

¹⁵ *La Academia Calasancia*, núm. 117 (04.02.1897).

¹⁶ *La Academia Calasancia*, núm. 118 (18.02.1897), p. 241-243.

¹⁷ *La Academia Calasancia*, núm. 119 (04.03.1897), p. 268-276.

¹⁸ Just després del seu article, segueix un altre article, titulat "La fada (Instantánea)" i signat per Alfredo Elias (pàgines 276-279), en què Elias explica l'experiència d'haver viatjat a Siges i vist Lo Cau Ferrat i la representació de *La fada*, amb els encants d'un i altra.

¹⁹ *La Academia Calasancia*, núm. 124 (20.05.1897), p. 429-433.

tor. A vuela pluma”.²⁰ Signat el vint-i-tres de maig, acabats de sortir del Teatre Principal, diu, on han representat amb gran èxit *Tants caps tants barrets*, d'Eduard Vidal i Valenciano (igual que es féu el dia abans –dissabte, vint-i-dos). Ambdues representacions eren a favor del senyor Ximeno, així com li fou dedicat un número extraordinari de *Lo Teatro Regional*,²¹ tot per ajudar-lo econòmicament, ara que haurà d'exiliar-se un temps en compliment de la sentència judicial.

Destaca el bon quefer dels actors. Després el Sr. Goula recita un poema del Sr. Ximeno, “A Reveure” (publicat també en aquest número de *La Academia Calasancia*). Que fa que sigui cridat a escena i aplaudit el Sr. Ximeno. Seguí després un concert de la Banda de la Casa de la Caritat i la representació de *Cura de moro*, de Frederic Soler. Anota, també, el detall que a la sortida repartien un fulletó on s'anunciava que Ferrer i Codina havia prohibit a la Companyia Catalana que pogués representar les seves obres, per haver accedit a participar en aquest homenatge a Josep Ximeno Planas i reproduceix uns versos de l'històric actor Juan Rana sobre la pena que caldria que complís el plagiador (Ferrer i Codina en aquest cas).

Al poc menys d'un mes, una nova crònica, però d'altra matèria. És “Una curiosidad satisfecha” i porta la dedicatòria “Al Director de las Escuelas Pías de la calle Ancha, Rvdo. P. Salvador Riba”.²² Es tracta de la visita al Manicomi de Santa Creu, a Sant Andreu del Palomar, invitat pel pare Camps. S'hi trasllada en tartana i allí és el pare Oller, prior de l'establiment, qui l'acompanya i fa les explicacions de les diverses estances i les formes de tractament a les asilades.

Gairebé saltem cinc mesos fins al proper; passa l'estiu i és al nou curs, al desembre, que reprèn, de fet, amb tres col·laboracions al mateix número 137 (02.12.1897). Amb “Del arte de casa” comença parlant del mesrescut monument que fan a Pitarra, l'acte popular de la primera pedra, els assistents, i en parlar d'ells torna a recordar que en bona part foren els qui participaren generosament en l'homenatge a Josep Ximeno en agraïment que els hagués descobert el “Plagio de la Suripanta y demás hermanas

mártires”. Explica que, a finals de juny, se celebrà una altra “velada dramàtica” en honor seu i a benefici de la seva família al Teatre Principal de Vilanova i la Geltrú. Just abans d'haver de marxar de Barcelona, la Comissió que li havia organitzat el número de *Lo Teatro Regional* i la vetllada dramàtica del Teatre Principal, li organitzà un banquet i després l'acompanyà fins a l'estació de França, i alguns fins a Sant Celoni, on s'instal·lava a partir d'aquells moments. Acaba publicant una extensa poesia catalana que li ha dedicat, titulada “Lo bon guarda”.

I la tercera col·laboració, en diferent apartat de la revista, és, novament, crítica teatral: “El Teatro Principal. Rapida”. Explica com el bon gust i els bons actors s'han instal·lat ara al Teatre Principal, que és model de moralitat literària, mentre a l'altre (el Romea), continua el mal gust de les obres de Ferrer i Codina, però amb descens de públic, que el va guanyant el Principal. Cita i elogia autors, obres i actors del Principal.

Just al número següent publica “Feliu y Codina y su labor literaria (Apuntes para un estudio)”.²³ En fa un resum biogràfic, atenent especialment a l'obra dramàtica que escriví en amistat i consonància amb Frederic Soler. En destaca especialment la comèdia *Lo grá de mesch*, que presenta un perfecte sentit de la realitat, entre Moratín i Scribe com a referents.

Passa ràpid per l'àmbit del periodisme i la novel·la, i informa que ha quedat un drama inèdit, *Lo nuvi*, que s'estrenarà en breu; acaba dient que algunes obres apareixen en col·laboració amb Pitarra (Frederic Soler), però que en concret a *La filla del marxant*, la col·laboració de Pitarra fou tan sols de fer-li algunes indicacions, i ell ja resolgué publicar-la indicant la col·laboració de Pitarra. Deixa per a un altre article parlar de l'obra en castellà.

Saltant un número (poc més d'un mes), publica a mitjan gener de 1898 una prosa literària de costums, “La Verge de l'Horta (Crónica urgelesa)”.²⁴ En ella explica la llegenda de la imatge de la Verge, conservada a Ivars d'Urgell. Trobada per un pastor en un om frondós, cada vegada que l'agafava i

²⁰ *La Academia Calasancia*, núm. 125 (03.06.1897), p. 451-456.

²¹ On no falta la seva col·laboració.

²² *La Academia Calasancia*, núm. 127 (08.07.1897), p. 532-535.

²³ *La Academia Calasancia*, núm. 138 (16.12.1897), p. 106-109. Josep Feliu i Codina (Barcelona, 11.06.1845-Madrid, 02.05.1897), dramaturg, novel·lista i periodista. Feia poc més de mig any, doncs, que havia mort.

²⁴ *La Academia Calasancia*, núm. 140 (20.01.1898), p. 169-172.

LA ACADEMIA CALASANCIA

ÓRGANO DE LA ACADEMIA CALASANCIA DE LAS ESCUELAS PÍAS
DE BARCELONA

SECCION OFICIAL

Acta de la sesión pública celebrada el día 5 de Marzo de 1899

Ocupando la presidencia el Excmo. Sr. D. Joaquín Rubió y Ors, Rector accidental de esta Universidad y sitios de preferencia el M. Reverendo P. Provincial de las Escuelas Pías de Cataluña, Francisco Llonch, y el Rdo. P. Juan Colomer, el Presidente de la Junta Directiva Sr. Comas Doménech, el Secretario Sr. Parnal y Marqués y otros señores académicos, tuvo lugar en el día de la fecha una solemne sesión pública en honor de Santo Tomás de Aquino.

Leída por el infrascrito el acta de la sesión celebrada el día 22 de Enero último, recitaron poesías los académicos supernumerarios don José Pujol y D. Esteban Cardells y el de número D. José Castany, el primero una al Angélico Doctor, del Rdo. P. Santaeugenia, el segundo *La feria de Figueras*, de Masfern, y la titulada *Regeneración*, también del P. Santaeugenia, el tercero, las cuales fueron del agrado del numeroso auditorio que llenaba el salón, demostrándolo así los aplausos que se les tributaron.

Los académicos de número D. Pablo Sáenz y D. Antonio Bruna, recitaron dos poesías originales é inéditas, muy sentida y de hermosa forma la del primero, agradando mucho el himno á Santo Tomás del segundo, siendo ambos trabajos premiados con aplausos y recibiendo sus autores muchas felicitaciones. D. Arturo Masriera recitó su poesía *Oda al Doctor Angelich*, que, como las anteriores, mereció muchos aplausos.

El académico de número D. Agustín Cullilla leyó una composición literaria original, titulada *La pompa de jabón*, en la cual se considera que no otra cosa es la gloria humana que débil pompa de jabón, valiéndose al efecto de un cuadro social, trazado con la observación de las conmociones que produjo la revolución francesa. Esta composición, no solo por la belleza de la forma, sino también por el pensamiento que desentueve, fué muy del agrado de la concurrencia, que aplaudió justamente el trabajo del Sr. Cullilla.

La composición literaria *Por un mal paso*, original del académico de número D. Juan Peris-M y Guix, leída por él mismo, envuelve un drama social. Vicenté, hijo de noble familia, se encuentra reducido á la miseria, con su madre moribunda, situación á que les condujo su pa-

pretenia trasladar-la, desapareixia i tornava a ser localitzada a l'om. Igual passà amb el capellà i el poble en processó, que la dugueren a l'església. Li feren així l'ermita al lloc i s'ha anat omplint d'ex-vots per gràcies concedides. Acaba explicant un dels miracles que se'n contenen, segons mossèn Ramon Viladot, que és l'informant que ha tingut.

Al número següent, una altra prosa literària de costums: «La Fiesta de «Termens» (Crónica Urgelesa)».²⁵ Explica un dia de la Festa Major de Tèrmens, on ha anat amb un company de Linyola, el ramader Estevet. Van invitats a casa del Joanet, on esmorzen amb una saborosa «carn á la graella»; després van a oir una missa cantada, amb la intervenció de la capella dirigida per Patero, de Balaguer, que duia també el bon tenor Benso. A la sortida, un altre jove, Massons, amb la guitarra, improvisà un concert a cal Vendrell amb cançons de moda a Barcelona i altres del lloc. El dinar és també abundós, amb pollastres i conills. Després, a la

²⁵ *La Academia Calasancia*, núm. 141 (03.02.1898), p. 195-198.

²⁶ *La Academia Calasancia*, núm. 142 (17.02.1898), p. 1. El text, però, li serà editat com a fulletó de setze pàgines per *Lo Teatro Regional* aquell mateix any.

al sentir su último aliento,
al darle el postrer adiós.
Aun tu horrible pugna miro,
un cuerpo al otro abrazado,
por retenerle á tu lado,
ó partir juntos los dos.
¡Qué labios, no siendo tuyos,
besaran el rostro inerte,
repugnante de la muerte
en su fúnebre ataúd!...
Para trazar ese rasgo
maternal, fueran infieles,
de Murillo los pinceles,
y de Espronceda el laúd.
¡Corta vida; eterna lucha!

y cuando, madre querida,
no hubo ya para otra herida
lugar en tu corazón;
fija la vista en los mismos
que tu existencia troncharon,
tus pupilas se velaron,
con el último crespón.
¡Adiós!... y otra vez perdona
si harto ambicioso en mi anhelo,
teniendo enfrente el modelo,
no lo he sabido copiar.
Cuerpo, púdrete en el fango
de la mundanal escoria;
alma, vuélvete á la gloria,
¡qué es donde debes estar!...

SALVADOR CARRERA.

CRÓNICA URGELESA

POAL

Un vergel de amor y calma
donde la virtud es palma
y eterno sol la honradez;
¡un eden que anhela el alma
volver á verlo otra vez!
J. DE DIOS PEZA.

Allí s'hi passa la vida
rodejat de mil plabers,
Natura hi brinda mes ditxa
y'n fa un paisatge bell
ahont las flors son mes bonicas,
cantan molt melló 'ls aucells,
hont jardins son sas praderas
y 'l cel te mes gay mantell.

Estas páginas del álbum del corazón, van así precedidas, á fin de que el lector no se llame á engaño, pues han de ir desleídos en ellas, un enjambre de suspiros traicioneros que sin poderlo remediar han de escapárseme, con sólo pronunciar ó escribir el nombre del hechicero pueblo de mis ansias.

Y es que en Poal ha seguido mi corazón su romería, impresionándose con alegrías, esperanzas... y todo ese precipitado tropel de sensaciones que se suceden en la dorada edad.

Cuando pongo los pies en Poal, sucesivamente voy acordándome de las muchas y muy agradables escenas de aquel tiempo.

Me acuerdo de D. Ramón Panadés, que con la rectitud del hombre que está impuesto en su obligación y toma la honradez por norma, sabía impedir que liáramos más de un cigarrillo, y lleváramos á cabo algunas diabluras propias de la edad. Esto servía para que con mis primos le miráramos con algún recelo.

gran plaça del poble, al voltant d'una creu, s'ajunta la gent. L'alcalde ofereix un refresc i hi ha altres amenitats. Cap al vespre juguen a la gallina cega en una era i després a cantar la jota. Sopar i altra vegada a retrobar-se a la plaça. A proposta d'un, però, van a veure mossèn Ramon, que els ofereix unes «tocatas de armonium que hacían volar nuestra fantasía por los espacios imaginarios» (p. 197).

Al número 142 de la revista no hi ha cap col·laboració seva, però sí que es publica l'«Acta de la sesión pública, celebrada el día 30 de Enero de 1898», on entre altres activitats, s'explica que «*La Mujer-Madre, santificada per el Amor*, titulábase una composición literaria, original del académico de número D. Valerio Serra Boldú, que fué leída por su mismo autor, y en la cual éste celebra las excelencias del maternal amor, tan sublime é inextinguible, que el mismo Dios quiso experimentar sus purísimos goces. Fué muy aplaudido.»²⁶

Portada i inici d'article en un dels números quinzenals de La Academia Calasancia.

Al número 143, amb el títol “iiAlbricias!!”,²⁷ celebra el fet que hagin tornat les llicències eclesiàstiques a mossèn Jacint Verdaguer. Dóna el text de reconciliació escrit per Verdaguer i publicat al *Boletín Oficial Eclesiástico*, de Vic, i que Verdaguer ha hagut de fer inserir també als diaris de Barcelona que havien acollit els seus escrits de defensa (*En defensa pròpia*), seguit de la notificació del bisbe de Vic, Josep Morgadas, que li aixeca la suspensió amb data cinc de febrer de 1898.

Explica com, durant aquest període difícil, Verdaguer ha seguit escrivint grans obres. Que ara el bisbe Català, de la diòcesi de Barcelona, li ha concedit un benefici a Nostre Senyora de Betlem (a Barcelona ciutat), i, com a nova, diu que Verdaguer està conclouent un gran poema sobre Santa Eulària i n’ofereix un fragment als lectors de l’Acadèmia. És el romanç “Dintre’l desert”.

Al número 144 informa d’un llibre de poemes, “*Luhernas. Poesías inéditas de Manuel Marinello*”.²⁸ Marinello, conegut amb el pseudònim A. Llimoner, sap expressar els més variats sentiments a través de la seva poesia (i en dóna alguna mostra). Fins i tot —diu Serra— quan tracta els temes dels poetes més moderns, cal valorar la seva franquesa.

Segueix una altra notícia d’activitat de Serra i Boldú en una altra sessió pública de l’Acadèmia. Consta a l’“Acta de la sesión pública celebrada el día 24 de Abril de 1898”. Hi consta una llarga taula de presidència, en què, l’últim a l’esquerra, apareix el pare Salvador Riba, escolapi. I durant la sessió “El académico de número D. Valerio Serra y Boldú dió lectura á la bellísima poesía catalana *La bandera de Santa Eularia*, composición inédita del inmortal vate de nuestro pueblo Rdo. D. Jacinto Verdaguer, la cual fué recibida con calurosos aplausos por el público, en el que causaron profundo efecto las hermosas estrofas de la misma.”²⁹

Al número 148, presenta una col·laboració variada de successos: “De mi cartera: Juegos Florales. A España”.³⁰ Fa la crònica dels

Jocs Florals celebrats aquest any. Lloa el guanyador de la Flor natural, Antoni Bori i Fontestà i, en canvi, mostra distància (“disgustó á buena parte del público”) envers el guanyador de l’Englantina i la Viola d’or, que fou “D. Adriano Gual el modernista”.³¹ Diu que el veritable heroi de la tarda fou el mestre en Gai saber Anicet Pagès de Puig, a qui foren premiats dos poemes i la lectura fou molt aplaudida.

Passa després a fer la ressenya d’un petit opuscle, diu, que ha entrat a la biblioteca de l’Acadèmia. El títol és *A España*, escrit pel literat Francisco Diaz Plaza. Va explicant-ne l’argument, tot donant-ne fragments, i lloa aquesta obra en la qual Díaz recorda les glorioses epopeies i derrotes més recents, així com anatematitza els fills actuals de fe impura. Serra li reconeix la bona adaptació que ha tingut a Catalunya,³² així com els estudis que ha dedicat a la literatura catalana.

Dos mesos després, nova col·laboració de creació literària: “María Jesús. Cuento”.³³ La narració presenta una aparença de conflicte entre les inclinacions de la noia cap a un noi que ha conegut i el manament del pare, que li diu que veuria bé que es casés amb un noi que li ha salvat el negoci a La Havana i que ara fa de viatjant seu a Barcelona, on ella es troba. El conflicte es resol amb alegria, quan la filla descobreix que el noi a qui estima i el viatjant del seu pare són la mateixa persona.

Passa l’estiu, i a la represa de curs (curs 1898-1899) torna a col·laborar, al novembre, amb l’article “De Buenos Aires”;³⁴ informa de la ressenya d’una “velada científico-literario musical celebrada por la importante Academia Calasancia de las Escuelas Pías de Sant Tomás de Córdoba (Buenos Aires)”. Va donant fragments de *La Libertad* i de *Los Principios*, amb què es va descrivint les activitats de la festa i les autoritats i gent des-tacada que hi assistí.

Al vint de novembre d’aquell any 1898 hi ha reunió de l’Acadèmia i consta que el presi-

²⁷ *La Academia Calasancia*, núm. 143 (03.03.1898), p. 264-267.

²⁸ *La Academia Calasancia*, núm. 144 (17.03.1898), p. 385-388.

²⁹ *La Academia Calasancia*, 147 (05.05.1898), p. 378-379.

³⁰ *La Academia Calasancia*, núm. 148 (19.05.1898), p. 434-439.

³¹ Raona que “leídas sus dos composiciones *Los segadores d’ara* y *La Mare de Deu*, se vió que no eran cosa del otro jueves. El asunto de la primera, resultó muy débil para canto, dedicado á la PATRIA y el de FE, *La Mare de Deu*, es una imitación, desastrosa por lo inocente, de la poesía popular. () Añádase á lo dicho, la mala versificación de las composiciones modernistas, y podremos explicarnos las murmuraciones de que el Consistorio fue objeto.”, p. 435-436.

³² Diu “con el tiempo que vive en Cataluña ha comprendido el carácter catalán”, p. 438.

³³ *La Academia Calasancia*, núm. 152 (21.07.1898), p. 548-552.

³⁴ *La Academia Calasancia*, núm. 160 (17.11.1898), p. 54-55.

dent delega en Valeri Serra la representació de l'Acadèmia a la sessió inaugural de l'Agrupació escolar catalanista de Ramon Lull, a la qual han estat invitats.³⁵

La següent col·laboració no és fins al maig de 1899, i és ja l'última que hi apareix. Hi continua la "Crònica Urgelesa. Poal",³⁶ però s'oblida de numerar-la com a III. Parlar d'aquesta població li porta els millors records d'infantesa, tant sobre Ramon Panadés, que els impedia fumar, com del mestre bondadós, Josep Mas. Descriu la població com un carrer Major que devia ser l'origen del poble, i uns pocs més que s'hi ha anat afegint (un raval paral·lel i, ja a la seva època, un nou raval). I en destaca tres cases per l'antiguitat i importància: Casa Francés, Puig i Castell. Recorda especialment el "Tancat", amb arbres i rosers, però lamenta que s'ha desfigurat. Parla del campanar i l'ampli paisatge de pobles que des d'allí es veuen, i de la bona Festa Major que celebren el vint-i-nou d'agost. Recorda, emocionat, l'última visita que hi féu.

Els temes

Tot i consistir, el conjunt de col·laboracions, en una escassa vintena, apareixen tots els temes que trobem, amb molta més extensió, en les col·laboracions a *Lo Teatro Regional*.

El més abundós és la crònica/crítica teatral i literària. Va en la mateixa orientació que en els articles d'aquesta temàtica publicats a *Lo Teatro Regional*. Veu una tradició pròpia de teatre català que ve representada per Frederic Soler (Serafi Pitarra, com a pseudònim teatral) i el seu grup (Conrad Roure, Eduard Vidal i Valenciano, Conrad Colomer). Complementen aquest grup els bons sainets d'Emili Vilanova, les tragèdies de Víctor Balaguer i el nou teatre que va escriuving Àngel Guimerà (*Mar i Cel*, *Maria Rosa*, *Terra Baixa*).

La mort recent de Josep Feliu i Codina farà que el presenti com un nou valor a mantenir i imitar, en oposició al quasi homònim Antoni Ferrer i Codina, que és, per a ell, la

bèstia negra de l'actual teatre català, puix que domina l'escena del Romea, pretén implantar-hi el vodevil francès i, a més a més, amb ben poca originalitat.

És especialment a través dels articles de crítica teatral que va publicant a *La Academia Calasancia*, que fa la defensa d'un crític teatral company seu de *Lo Teatro Regional*, Josep Ximeno Planas. Ximeno ha desemmascarat el plagi que Ferrer i Codina feia d'una colla d'obres del vodevil francès i, portat als tribunals per Ferrer, ha estat condemnat a exiliar-se un temps de Barcelona.³⁷ Serra informa dels diferents moviments d'adhesió que rep i fins i tot, a la sessió privada que celebra l'Acadèmia Calasancia el vint-i-tres de gener de 1898, proposa que prenguin l'acord d'enviar gratuïtament la revista a Josep Ximeno mentre duri el seu exili de Barcelona.³⁸ La història detallada d'aquest cèlebre procés ha estat donada per Rafael Tasis.³⁹

Alhora, la fidelitat dels empresaris del teatre Romea a les produccions de Ferrer i Codina provoca les crítiques continuades de Serra al teatre que s'hi representa i, en canvi, l'elogi al teatre Principal, que ha acollit el bon teatre català, tant a nivell d'autors i obres com d'actors.

Quant al nou moviment modernista, veiem en Serra i Boldú una actitud d'acceptació d'uns aspectes i condemna d'uns altres. Així, celebra l'estrena de *La fada* de Massó i Torrents, basada en una llegenda popular i amb música del gran mestre Morera (com celebra, a *Lo Teatro Regional*, l'estrena de *L'alegria que passa*, de Santiago Rusiñol, també amb música de Morera), puix que hi veu una via catalana d'evolució original del drama líric enfront de la sarsuela castellana, que és vista també com una perniciosa influència (com el vodevil francès). Mostra, en canvi, les seves prevencions envers la poesia del modernista Adrià Gual.

Fa també la crònica dels Jocs Florals de dos anys, el 1897 i el 1898, amb elogi explícit del president dels Jocs l'any 1896 (Narcís Oller).

³⁵ L'acta de la sessió apareix publicada a *La Academia Calasancia*, núm. 162 (15.12.1898), p. 105-106.

³⁶ *La Academia Calasancia*, núm. 171 (04.05.1899), p. 417-421.

³⁷ La condemna, per injúries a Antoni Ferrer i Codina, fou de quatre anys de desterrament de Barcelona i multa. *La Academia Calasancia*, núm. 113 (03.12.1896), p. 81.

³⁸ No apareix el nom del crític, però la nota recollida és prou explícita: "El Sr. Serra presentó otra moción proponiendo que se remita gratuitamente la Revista, órgano de la Academia, á un escritor catalán, ausente de Barcelona en virtud de un fallo judicial. El señor Presidente manifestó que la Junta acordaría sobre lo propuesto por el señor Serra." *La Academia Calasancia*, núm. 141 (03.02.1898), p. 186.

³⁹ Vegeu el seu article «Un procés literari a la Barcelona vuitcentista» a *Serra d'Or*, I, núm. 1 (octubre de 1959), p. 2-5.

Real Colegio de las Escuelas Pías
de San Antón

Ronda de San Pablo 58 y 60 - Tel. 4000

Nota de la pensión y gastos correspondiente
al alumno

D. *J. Serra* Sec. VI. B. N.º 642

Gastos:	Pesetas	Cts
Libros, encuadernaciones		
Material escolar: cuadernos, plumas, etc.		155
Dibujo, pintura		50
Gimnasia		1
Mecanografía		
Solfeo, piano, violín		
Gorra, galón, blusa		
Uso anual del mobiliario		
Acompañamiento		
Extraordinarios		
Pensión del mes corriente	25	
Atrasos	826	95
<i>M. abril</i> Total S. E. u O.	855	00

Barcelona 1 MAYO 1926

Sección VI. B. Núm. 642

Barcelona Ptas. 855.00

1 MAYO 1926

Rebut del col·legi, del seu fill Ignasi.
Arxiu Municipal de Bellpuig, Llegat dels Fills de Valeri Serra.

I fa la crítica d'alguna novetat literària. En concret, de dos llibres de poesia i en els dos casos laudatòria: un en català, *Lluhernas*, de Manuel Marinell-o, i un altre de castellà, *A España*, de Francisco Díaz Plaza. Ambdós, potser, per un cert compromís personal, puix que sabem que Marinell-o era també col·laborador a *Lo Teatro Regional* i Díaz Plaza professor de Serra i Boldú.

També dóna mostres de la seva incondicional adhesió a mossèn Jacint Verdaguer, tant celebrant la recuperació de les llicències eclesiàstiques, com donant a conèixer als lectors de la revista diversos fragments de l'última obra poètica en què estava treballant Verdaguer: *Santa Eulària*.⁴⁰

⁴⁰ L'un, "Dintre'l desert", publicat en ocasió de donar la nova de la reconciliació amb el bisbe i l'altre, "La bandera de Santa Eulària", llegit per ell en la sessió pública de l'Acadèmia celebrada el vint-i-quatre d'abril de 1898.

⁴¹ Diu en nota: "Esa costumbre genuinamente aragonesa tan firmemente arraigada en aquella provincia catalana, merece una Crónica aparte. Tengo material para muchas, pero procuraré concentrarlo en una sola." *La Academia Calasancia*, núm. 141 (03.02.1898), p. 197. Serà en altres revistes, però, on parlarà explícitament de les "cançons de ronda", que són aquestes cançons a ritme de jota.

A l'àmbit de creació literària pròpia veiem també mostres dels diferents gèneres que conreà:

- la **prosa moralitzant** (a l'estil del que després seran les *pàgines viscudes* de Josep Maria Folch i Torres). Hi podem considerar "Nota de color. El ciego de las coplas" i "Maria Jesús. Cuento", ambdues amb moralitat inclosa. També hi podem relacionar la narració que tradueix d'Edmond d'Amicis, el cèlebre autor de *Cuore* (1886), lectura dels escolars italians durant una colla d'anys i clar antecedent d'aquestes proses moralitzants.

- la **poesia**, amb el poema laudatori "Lo bon guarda. A mon estimat Joseph Ximeno Planas". Dividit en dos grups de vuit i cinc estrofes de quatre versos, tres decasíl·labs amb cesura a la cinquena síl·laba més un pentasíl·lab, amb rima de romanç (assonant, però en algun cas també consonant, i que va variant *ad libitum* del poeta). És l'únic cas en què usa la llengua catalana.

- el **quadre de costums**, a través dels tres articles que presenten la catalogació de "crònica urgelesa": "La Verge de l'Horta", "La fiesta de Térmens" i "Poal". Hi manté la llengua castellana, però amb còpia d'alguns fragments de poemes en català. Aquesta part és la mateixa que, a *Lo Teatro Regional*, derivarà clarament cap a l'article netament de folklore. Aquí, però, quedarà només en promesa, puix que a "La fiesta de Térmens" parla de la "jota" i diu que aquest costum de cantar la jota és força viu a l'Urgell, que en té força cosa recollida i que més endavant en farà un altre article.⁴¹

Raons de deixar la revista

És probable que hi hagi una colla de raons que el portin a deixar de publicar articles a *La Academia Calasancia*. Aquestes raons degueren anar sumant i comportaren, al final, que deixés de col·laborar-hi i també d'assistir a les sessions de l'Acadèmia Calasancia. De fet, després de l'última col·laboració a la revista no tornarem a trobar el seu nom en cap sessió, ni pública ni privada.

Una raó que degué anar pesant cada vegada més, fou la de la llengua. En un primer moment, sembla que li sigui indiferent d'escriure en una o altra llengua, tot i que, tant en crítiques com en cròniques, focalitzi ja majoritàriament festes i autors de la literatura catalana.

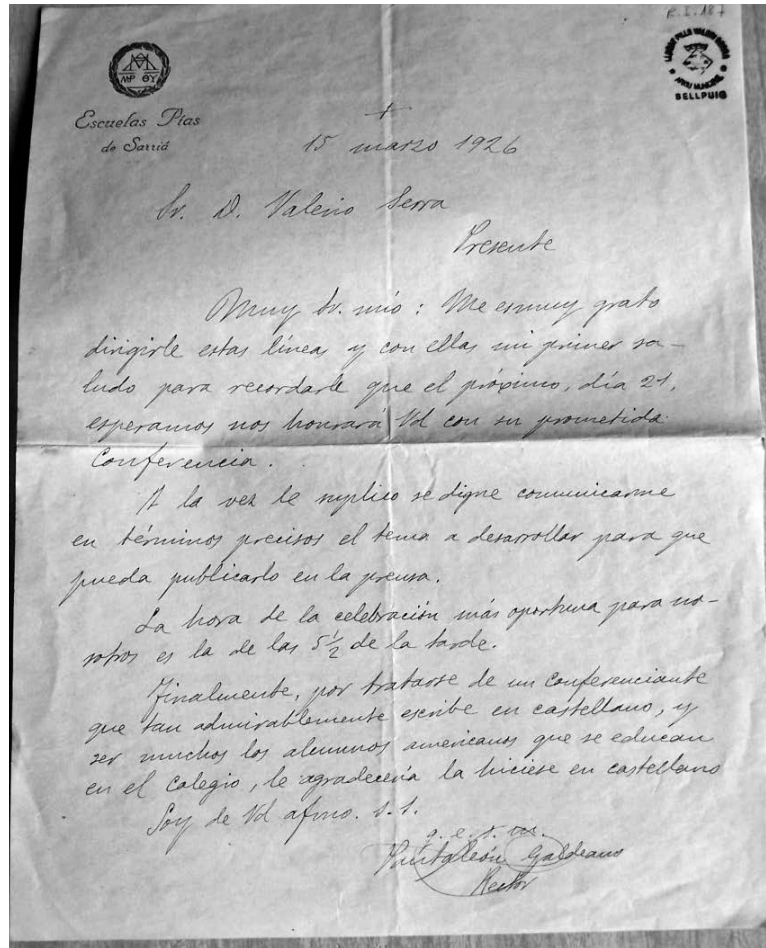
A la revista *La Academia Calasancia*, el català només hi entrava tangencialment amb alguna citació i algun poema. Ell serà fidel a aquestes directrius no escrites, i tant els articles de crítica com les prosas literàries que hi publica són en castellà. Només a l'àmbit de la poesia es permet usar directament el català i no traduir mai cap al castellà, ni la seva ni menys els poemes de Verdaguer o els versos d'altres poetes catalans que va donant a les crítiques i a les cròniques.

L'ideari de la revista és de fidelitat als dogmes cristians i a les orientacions vaticanes de la pràctica religiosa. Però quan entren en temes d'història, de política, de ciència i de dret, veiem que funciona com una acadèmia prou activa, puix que a les xerrades que van donant alguns dels seus acadèmics segueixen veritables discussions i enfrontaments, que es van reflectint amb diverses ressenyes i articles a la revista. Són temes polèmics la teoria de l'evolució, el dret civil català, la història d'Espanya i les dissensions entre un cert centralisme i un clar regionalisme català que es veuen reflectides a les diferents interpretacions que es van donant d'aquesta història.

En el cas de Valeri Serra, tot i que surt al pas d'una visió negativa del teatre català que dona un altre acadèmic, Joan Burgada —molt més atent al teatre en castellà que es feia, tant a Madrid com a Barcelona—, no hi busca la confrontació sinó la complicitat.

Tampoc no el veiem participar en cap de les sessions de parlament-discussió de l'Acadèmia. Tan sols en algunes sessions festives.

Sí que, des de l'Acadèmia, el veuen idoni per representar-la davant d'associacions catalanistes. Ja hem vist que al novembre de 1898 encara li encarreguen la representació de l'Acadèmia a la inauguració de l'Agrupació Escolar Catalanista Ramon Llull.

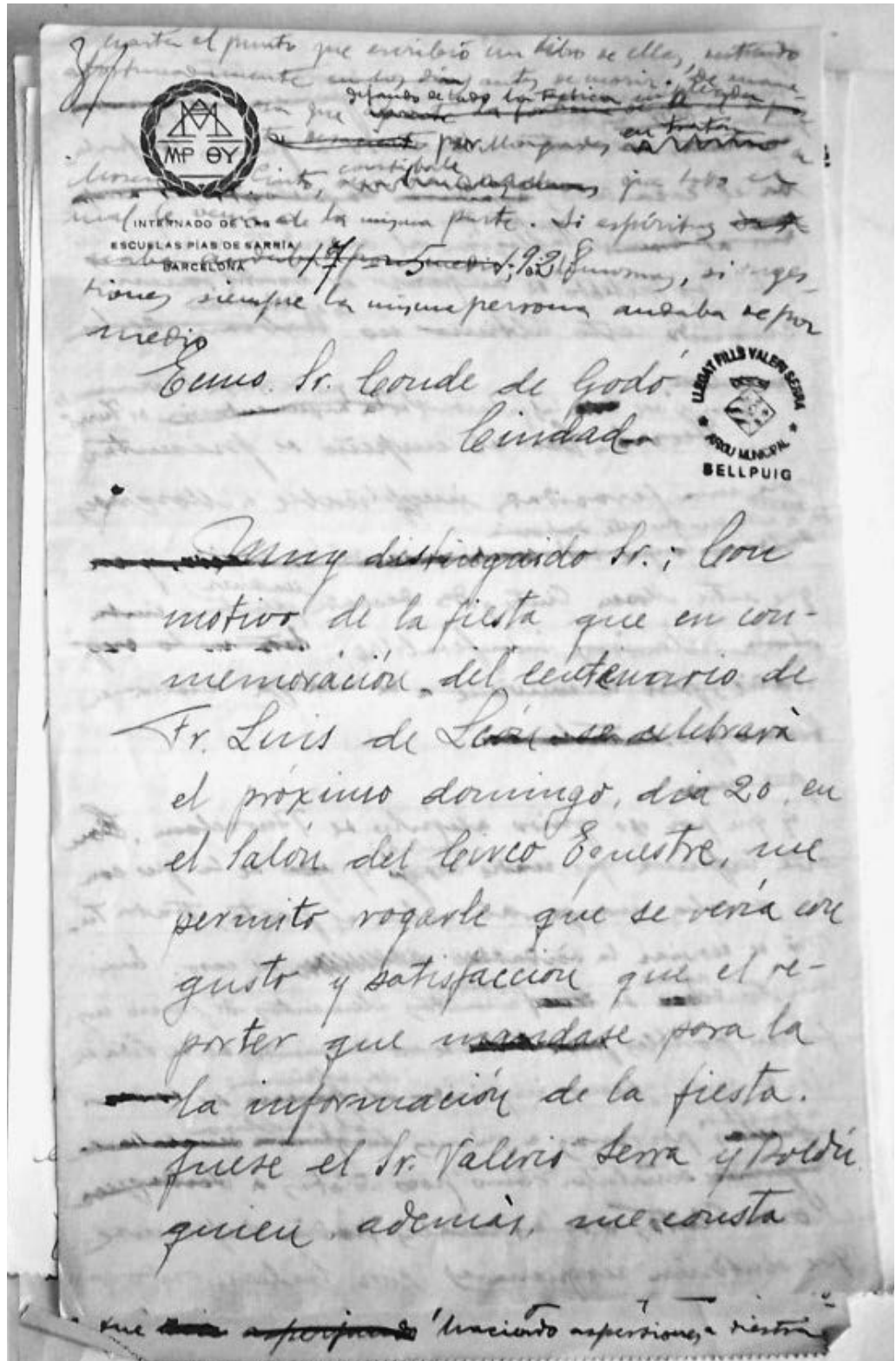
Les col·laboracions a la revista, però, en aquell nou curs 1898-1899 es redueixen a dues i ben separades. I la raó de més pes que ens explica que acabés deixant de publicar-hi és el fet de la major responsabilitat i feina que li comportà fer de redactor principal de dues publicacions que s'encadenaren: el full literari del dijous a *La Voz de la Patria* i, just després que s'acabés aquesta ocupació, la revista *La Creu del Montseny*, on Verdaguer feia de director però el principal responsable de cercar material, col·laboracions i repassar els textos perquè tot sortís amb el màxim de correcció fou ell.

Carta a Valeri Serra.
Arxiu Municipal de Bellpuig, Llegat dels Fills de Valeri Serra.

Sí que encara manté relació amb el pare Riba, puix que el seu treball a *La Voz de la Patria* i, després, amb *La Creu del Montseny*, era al costat dels integristes, però mantenint una certa distància i independència de criteri.⁴²

⁴² Serra i Boldú resumeix molt bé aquest llarg guiatge del pare Riba: "Desde mos primeros anys de estudiant que estava baix la dolça tutela escolapia; lo R. P. Salvador Riba Rector del Col·legi Calasanci, qui m'havia tingut de deixeble a Balaguer en los primeros anys de batxillerat, me volgué després al seu costat; fou en tot mon mentor i preceptor, vegé mos primeros assaigs literaris, celebrà mon ataçament amb Mossen Cinto, arrugà'l front quan li vaig parlar de Mossen Pey, i'm donà al deixar la Escola Pia que tan amorosament me tractà sempre, una pila de bons concells, al conèixer ma decisió i repetir-li'l plan que Mossen Pey me feu, ço es, anava a entrar al servei de Sant Antoni en una impremta al Sant consagrada

Carta al propietari de La Vanguardia.
Arxiu Municipal de Bellpuig, Llegat dels Fills de Valeri Serra.

La fidelitat als escolapis

Casat el 1902 i instal·lat a Bellpuig, hi ha un llarg parèntesi de desconnexió amb els escolapis.

En traslladar-se a viure a Barcelona amb la família, al març de 1919,⁴³ Valeri Serra durà els fills a estudiar a les escoles pies.⁴⁴ No

hem trobat que retorni, però, a l'Acadèmia Calassància. Sí que hem trobat, en l'epistolari conservat, dues cartes de les Escoles Pies de Sarrià, l'una en la qual li demanen una conferència promesa i pregunten que els digui el tema per fer-ho públic i que la faci en castellà, pels nombrosos alumnes americans que hi ha al col·legi.⁴⁵ No hem trobat, ni a *La Vanguardia* ni a *La Academia Cala-*

sancia, cap referència ni a l'anunci ni a la realització de la conferència. Si la féu, quedà reduïda, probablement, a nivell intern de l'alumnat.

L'altra carta, de fet, no anava dirigida a ell sinó al comte de Godó, propietari de *La Vanguardia*, amb la petició que destinés el periodista Valeri Serra a assistir i fer la crònica de la festa que se celebraria el vint de maig d'aquell any, 1928, al saló del Circ Equestre, en commemoració del centenari de fra Luís de León.⁴⁶ Hem comprovat que hi ha una

crònica de poc més d'una columna sense signar apareguda a *La Vanguardia*, i podem pensar que fou ell qui la redactà.⁴⁷ A *La Revista Calasancia*, hem revisat els números de maig, juny i juliol d'aquest any, sense que hi hagi cap referència, tampoc, a la celebració.

No hem localitzat ni ressenyes dels llibres de Valeri Serra ni altres col·laboracions seves a *La Academia Calasancia*, la qual, amb menys periodicitat (passà de quinzenal a ser mensual), continuà publicant-se fins al número 840 (01.02.1931).

per a tirar-hi allí *El Urbión*, i que'l suplement de *La Voz de la Patria* que'm vegé fer, era l'hora arribada de que's convertís en un setmanari catòlic regionalista que fes un bon paper entre la premsa literaria." Valeri SERRA I BOLDÚ, *Mossen Jacinto Verdaguer...*, p. 25-26.

⁴³ En realitat, ell al març, però la dona i els fills a l'inici del nou curs escolar.

⁴⁴ Ens consta, almenys, en el cas del fill Ignasi. En reproduïm un rebut del Real Colegio de las Escuelas Pías de San Antón conservat a l'Arxiu Municipal de Bellpuig (Llegat dels fills de Valeri Serra).

⁴⁵ Diu: (marge esquerre, imprès, sota escut:) Escuelas Pías de Sarriá
15 marzo 1926

Sr. D. Valerio Serra

Presente

Muy Sr. mío: Me es muy grato dirigirle estas líneas y con ellas mi primer saludo para recordarle que el próximo día 21 esperamos nos honrará Vd. con su prometida conferencia.

A la vez le suplico se digne comunicarme en términos precisos el tema a desarrollar para que pueda publicarlo en la prensa.

La hora de la celebración más oportuna para nosotros es la de las 5 ½ de la tarde.

Finalmente, por tratarse de un conferenciante que tan admirablemente escribe en castellano, y ser muchos los alumnos americanos que se educan en el colegio, le agradecería la hiciese en castellano.

Soy de Vd. Afmo. s. s.

q. e. s. m.

Pantaleón Galdeano (rubricat)

⁴⁶ (marge esquerre, imprès, sota escut:) INTERNADO DE LAS ESCUELAS PIAS DE SARRIÁ.

BARCELONA

17-5-1928

Ecmo. Sr. Conde de Godó

Ciudad

Muy distinguido Sr.: Con motivo de la fiesta que en conmemoración del centenario de Fr. Luis de León se celebrará el próximo domingo, día 20, en el Salón del Circo Equestre, me permito rogarle que se vería con gusto y satisfacción que el reporter que mandase para la información de la fiesta fuese el Sr. Valerio Serra y Boldú, quien además, me consta // (i no es conserva més text).

⁴⁷ "Commemorativa. Sesión en homenaje de Fray Luis de Leon, en el Círculo Ecuestre" a *La Vanguardia*, 23.05.1928, p. 7. S'hi fa especial elogi de l'estudi que llegí el pare Luís Falguera, de les Escoles Pies.

